

Miroslav Košuta

LJUDSTVO VESELO PIRUJE OKOLI ZLATEGA TELETA

Spoštovani urednik, dragi Ciril, priznati moram, da samo uredniku ne bi odpisal, saj sem se podobnih anket zmeraj izogibal do tolikšne mere, da resnično ne vem, če se je kdaj v kateri pojavilo moje ime. Ne vem niti, če je to sad nagonkega nezaupanja v izzvene izpovedi, odpor do deklarativnosti ali česa drugega, gotovo pa je, da so me takšna poizvedovanja zmeraj puščala hladnega, če me že niso kar odbijala. Čisto potih, tako da bi ga zlahka tudi preslišal, pa me neki zoprni glas opozarja na prirojeno lenobnost, ki ji gre pri tem pripisati vsaj toliko zaslug kakor dejstvu, da se nikdar nisem čutil doma v občestvu modrih. Ni bilo in ni v moji naturi pač. Da ravnam to pot drugače, je vzrok v ustni spodbudi, v tvojih sinočnih besedah, predvsem pa v današnjem, Pesnikovem dnevu, ki ga od zmeraj občutim in slavim na svoj način.

Tega uvoda nisem zapisal iz nekakšne samodopadljivosti, pač pa zato, ker mislim, da utegne biti v njem tudi že del odgovora na zastavljena vprašanja. Vsaj nekatera izmed tistih najbolj osebnih.

O Sloveniji mi grejo besede le stežka na papir. Brez dvoma smo si marsikaj še pred kratkim predstavljali precej drugače. Pa se mi zdi, da se izrazim v tekočem žargonu, ko da Mojzesa še ni z gore in ljudstvo veselo piruje okoli zlatega teleta. To pa ni tisto, kar nam je bilo obljubljeno in kar pričakujemo, odkar smo se podali na pot skozi puščavo. Zato v tem hrupu vreščечеge ljudstva in pijanem rajanju okoli malika nekateri še nismo zavrgli upanja, da Mojzes končno le pride z gore, pride s svojima kamnitima tablama in na njiju bo pisalo, kar mora pisati: da je Slovenija nekaj drugega od ozemlja, ki ga oklepajo njene državne meje; da je Ljubljana sicer njeno upravno središče, ampak samo eno od mnogih kulturnih žarišč; da mora biti enako lepo živeti na kateremkoli koncu domovine in da se človek tudi zunaj njenih meja ne sme in ne more nikjer počutiti samega, če jo nosi v srcu, ker tudi ona nanj ne pozabi in ne bo pozabila. In na tablah bo še pisalo, da je napočil čas, ko se morajo politiki zavedati svoje zgodovinske odgovornosti, in da morajo predstavniki države, kadar stopijo v njeno službo, pustiti v predsobi svoje strankarske plašče in karkoli bi jim lahko vezalo roke pri poštenem opravljanju novega poslanstva. Čisto na koncu, a z nič manjšimi črkami, pa bo zabičano, da pot v Evropo ne more peljati čez grobove manjšin. Ne le zaradi manjšinskih skupnosti, katerih nebo ožarja ista zvezda Prešernovega genija, ampak že zaradi preživetja samega narodnega jedra, saj narod, ki ne varuje in utrjuje svojih manjšin, izpostavlja nevarnosti sam sebe, svojo integriteto in suverenost. Evropa se šele zbira k omizju, ampak ogenj pod njenim velikanskim talilnikom že zdavnaj gori. Kolikor nas bo, če ne bomo pokončni, nas bo premalo, da bi se mu izognili.

Takih zakonov pričakujemo na kamnitih tablah, zato, da ne bo ne omahovanj ne sprenevedanj.

To je seveda pogled z roba, pogled človeka, ki mu ni dano biti sredi dogajanja, kjer pa je njegovo srce. Tako občuti polno in prizadeto, a zaradi distance precejeno skozi filter razuma. Na tem svojem robu nikakor nisem izrinjen ali celo odpisan, saj sem se tu rodil in zrasel, dana pa mi je bila tudi možnost, da ostanem v samem središču, kjer sem tudi že pognal korenine in preživel skoraj poldrugo desetletje. Ampak nekaj me je gnalo nazaj na morski breg, nekaj nedoločljivo temnega, kar sem očitno nosil in nosim v sebi od rojstva. Gre torej za zavestno osebno odločitev, glede katere marsikdaj ugibam, če je bila pravilna ali ne, krivde zanjo pa ne morem valiti na nikogar. V njej je zaobsežena tudi moja pesniška usoda in lahko mirno rečem, da je vse, kar me s tem v zvezi zanima, odvisno od mene samega, od moje volje, od mojega talenta, če ga je kaj.

To seveda ne pomeni, da ne bi imel v Ljubljani boljših možnosti uveljavljanja, objavljanja, nastopanja in kar je še tega, česar ne objokujem: žal bi mi bilo kvečjemu, ko bi zagotovo vedel, da bi pod gradom napisal vsaj eno boljšo pesem. Zakaj provinca ni zemljepisni ali administrativni pojem, pač pa kategorija duha. Možnosti, ki jih nudi »mesto vseh možnosti«, kot praviš, niso med najpomembnejšimi na mojem zasebnem seznamu želja in potreb.

S kulturo sprto mesto, kakršno je Trst, ob jubilejih čičkasto nalepotičeno kot stare prostitutke, pa mi tudi ne more ukleniti obzorja. Za mojo mizo sedajo dobri prijatelji: maloprej sem dal Aleksandrova h Ketteju in Sabi, s stene zre na to moje pisanje strmo (in ne preveč prijazno) Srečko Kosovel, na desni je na odtisu beneškega leva posvetilo »Recuerdo emocionado de Miguel Angel Asturias«, na mizi, na še nedokončanem rokopisu Milana Jesiha imam danes najdragocenejšo od svojih knjig, Poezije Doktorja Francéta Prešérna, »Natisnil Jožef Blaznik. 1847.«, darilo prijatelja Marijana Krambergerja, ki se ni strinjal z mojo vrnitvijo v Trst, hkrati pa pribil, da je to moja usoda. Potem prihajate sem vi, kar vas je ljubljanskih prijateljev in znancev, ki šotorite pod platnicami Sodobnosti ali Nove revije ali se potepate brez strehe kdovekod. Ne, prav nič odrinjenega se ne počutim.

Živim v samoti, res je, ampak to je očitno nekaj drugega. Tematika za jamrarijo ob kozarcu v pivski družbi. Boli me, kar ste naredili ali kar ste dopustili, da so naredili s knjigo. Grenko, sramotno poglavje za narod, ki se je rodil s knjigo, ki se je z njo boril in preživel, da bi jo po pravici moral imeti v svojem grbu na zastavi, nad morjem in Triglavom, saj mu je svetila skozi zgodovino vse drugače od celjskih zvezd. Medtem pa mi Italijani ponujajo cele stojnice knjig svetovnih avtorjev za manj, kot odštejem za dnevni časopis. Televizija, ki jo pri nas (na srečo) slabo vidimo, nas večino dneva pita z nekakšno vulgarno ljubljansko špraho, da mi znova in znova prihaja v zavest, kako so se njega dni spotikali ob primorskem naglasu mladega Cirila Zlobca. Ukinitve Založništva tržaškega tiska ni novost, je pa še zmeraj odprta rana, kar velja tudi za redukcije vsega kulturnega, kar leze in gre, ali gledališče, ki je slovensko po imenu, a bogne daj, da bi Slovenija kaj prispevala za njegovo preživetje. No, novost so vse redkejše in vse redkeje poseljene šole, v katerih komajda razumejo moje najpreprostejše verze. Saj pravim, tematika za pivsko družino, kjer se beseda spotika ob besedo, vsebina pa le stežka pride do omotičnega srca.

Vprašanja v zvezi z upoštevanjem, s pozabljenostjo, s pokroviteljstvom prepuščam kruhoborcem in tistim, ki mislijo, da bojo lavreati, če bojo imeli pesmico več v tej ali oni antologiji. Ne zanikam, da so vabila, ki se jih razveselim, in da so vse

redkejša: nastopajo pač mladi rodovi, zanimivi, obetavni, na odru pa ni prostora za vse. In zamejstvo je zelo zelo daleč zunaj slovenskega vsakdana.

Kaj naj še dodam? Da se je po dolgem premolku zadnja leta znova oglasila burja, to zimo celo v več navalih, s posebno silovitostjo in neobičajnim mrazom. Vrnila mi je nekaj mladosti in otroških spominov. Dogaja pa se tudi, da se naše vasi zgubijo v nepopisni, neverjetni megli in mi je, kakor da sem jo prinesel s sabo iz svojih ljubljanskih let. S spominom nanje te pozdravljam

V Trstu, 8. februarja 1996